

اسناد نهج البلاغه از دیدگاه ابن ابی الحدید معتزلی

اسناد نهج البلاغه از دیدگاه ابن ابی الحدید معتزلی خبرگزاری رسا - کارشناس شبکه وهابی مدعی شد خطبه های نهج البلاغه سخنانی است...

خبرگزاری رسا - کارشناس شبکه وهابی مدعی شد خطبه های نهج البلاغه سخنانی است که توسط برخی از فسیحان شیعه از جمله سید رضی رحمه الله انشاء گردیده است. به گزارش سرویس مانیتورینگ خبرگزاری رسا، عبدالله حیدری از کارشناسان شبکه وهابی نور و کلمه در برنامه بازخوانی تاریخ مدعی شد، قسمت اعظم خطبه های نهج البلاغه سخنانی است که توسط برخی از فسیحان شیعه از جمله سید رضی انشاء گردیده و به امام علی (ع) نسبت داده شده و در حقیقت سخن او نمی باشد!!!

ابن ابی الحدید معتزلی یکی از علمای بزرگ اهل سنت در کتاب «شرح نهج البلاغه، جلد 10 صفحه ی 127؛ می گوید: «بسیاری از سران اهل هوا و هوس ادعا می کنند که قسمت اعظم خطبه های نهج البلاغه سخنانی است که توسط برخی از فسیحان شیعه از جمله سید رضی رحمه الله انشاء گردیده و به امام علی (ع) نسبت داده شده و در حقیقت سخن او نمی باشد. اینگونه افراد کسانی هستند که چشمانشان در اثر عصبیت و عناد کور گشته و از صراط مستقیم منحرف شده اند و هیچگونه اطلاع و آشنائی با شیوه های سخن گفتن ندارند و من با مختصر سخنی اشتباه آنان را روشن می نمایم و می گویم شما که در نهج البلاغه تشکیک می کنید، از دو حال خارج نیست یا اینکه می گوئید تمام نهج البلاغه ساخته ی دیگران است، یا برخی از آن. صورت اول؛ قطعاً باطل است چون که صحت اسناد بعضی از آن به امیرالمومنین (ع) به تواتر ثابت شده است و ما به آن یقین داریم و تمام یا اکثر محدثان و تاریخ نویسان غیر شیعه بسیاری از خطبه های نهج البلاغه را نقل کرده اند و چونکه شیعه نیستند نمی توان به آنها غرض ورزی خاصی را نسبت دهیم.

و اما صورت دوم؛ و ادعای اینکه بخشی از نهج البلاغه گفته های امام علی (ع) نیست، این احتمال نیز نادرست است زیرا کسی که با سخنرانی و خطابه مانوس باشد و ذوق ادبیات عربی داشته و از علم بیان چیزی بداند حتماً میان کلام فصیح و غیر آن و همچنین میان کلام فصیح و فصیح تر فرق می گذارد و اگر کتابی به دستش رسد که در آن سخنان جمعی از گویندگان مشهور یا سخنان فقط دو نفر از آنان نوشته شده باشد حتماً میان آن دو سخن فرق می گذارد و شیوه ی سخن گفتن هر کدام را می شناسد، مثلاً اگر در لابه لای دیوان شعر کسی ابیاتی را از پیش خود اضافه کند، افراد با ذوق و شعر شناس به راحتی آن اشعار دخیل را تشخیص می دهند. و اگر شما در نهج البلاغه دقت کنید خواهید دید تمام آن همچون آب زلال واحد و با یک شیوه و یک نفس گفته شده و همانند جسم بسیطی است که ماهیت تمام اجزاء آن یکسان است.

نهج البلاغه نظیر قرآن عزیز، اول آن همانند وسطش و وسط آن همچون آخرش و هر آیه ای از آن در فن فصاحت و راه و روش و نظم سخنرانی همچون دیگر آیات و سوره ها است و اگر برخی از خطبه های نهج البلاغه ساختگی و فقط قسمتی از آن، سخنان علی (ع) بود هرگز اینگونه یکنواخت نبود. بنابراین با این دلیل واضح و روشن ثابت شد کسانی که گمان می کنند تمام نهج البلاغه یا بخشی از آن ساختگی است، در گمراهی به سر می برند.

از آن گذشته اگر ما این معنی را بپذیریم و در نهج البلاغه تشکیک کنیم دیگر هیچ اطمینانی به هیچ حدیثی پیدا نخواهیم کرد و در همه چیز و هر نقلی این احتمال خواهد آمد که نادرست باشد و ساخته ی شخصی یا اشخاص دیگری بوده و به پیامبر (ص) یا یکی از خلفا به دروغ نسبت داده شده است و هر پاسخی را که این گوینده نسبت به احادیث پیامبر (ص) و یا یکی از اصحاب می دهد، یاوران علی (ع) می توانند به همان دلیل استدلال کنند در نسبت دادن نهج البلاغه و غیر آن به امیرالمومنین (ع) این مطلب بسیار واضح و آشکار است؛

اسناد نهج البلاغه از دیدگاه شیخ محمد عبده مفتی مصر

«شیخ محمد عبده؛ یکی دیگر از علمای بزرگ اهل سنت و مفتی مصر در مقدمه شرحش بر «شرح نهج البلاغه؛ به طور قطع تمام آن را از سخنان امیرالمومنین علی (ع) می شمارد و می گوید: «آن کتاب ارزشمند برگزیده ایست که آن را سید شریف رحمه الله از سخنان آقا و مولایمان امیرالمومنین علی بن ابی طالب (ع) گزینش و انتخاب نموده و در یک جا جمع کرده و پراکندگی آنها را بر طرف ساخته و آن را نهج البلاغه نامیده است و هیچ نامی را سزاوارتر از آن سراغ ندارم که دلالت بر معانی و محتوای آن کند. و من از توصیف این کتاب و بیان ویژگیهای آن بیش از آنچه نامش بر آن دلالت دارد و جز آنچه را که گرد آورنده ی آن گفته است عاجز و ناتوانم؛

اسناد نهج البلاغه از دیدگاه ابن خلکان

171#؛ ابن خلکان؛ در کتاب 171#؛ و فیات الاعیان جلد 3، صفحه ی 313؛، در بیان حالات سید مرتضی رحمه الله برادر سید رضی رحمه الله می گوید: 171#؛ مردم در اینکه چه کسی مجموعه ی خطبه ها، نامه ها و کلمات قصار نهج البلاغه را گردآوری کرده اختلاف کرده اند آیا سید مرتضی این کار را کرده و یا برادرش سید رضی؟ و گفته شده نهج البلاغه سخنان علی (ع) نیست بلکه ساخته و پرداخته ی همان کسی است که آن را جمع آوری کرده و به امام نسبت داده است و خدا به حقیقت امر داناست و الله اعلم؛.

و ظاهراً ابن خلکان اولین کسی است که در اعتراض بر نهج البلاغه را گشوده و بذر تشکیک در انتساب آن به امیرالمومنین علی (ع) را افشانده است. و پس از او صفدی در الوافی بالوفیات و یافعی در مرآة الجنان جلد 3، صفحه ی 55 و ذهبی در میزان الاعتدال جلد 1، صفحه ی 101 و ابن حجر در لسان المیزان جلد 4، صفحه ی 223 و برخی دیگر از او پیروی کرده اند و شبهاتی بسیار ضعیف و نادرست مطرح کرده اند و علمای شیعه و اهل سنت در گذشته و حال با ادله علمی و براهین منطقی پاسخ آنها را داده اند. و در پاسخ به ابن خلکان می گوئیم: او در حقیقت نسبت به نهج البلاغه دو شبهه را مطرح ساخته است:

الف - اینکه مردم اختلاف کرده اند که آیا سید مرتضی نهج البلاغه را جمع آوری کرده یا سید رضی؟

ب - آیا این مجموعه سخنان امیرالمومنین علی بن ابی طالب (ع) می باشد یا سخنان کسی است که آنها را جمع آوری کرده؟ خواه سید مرتضی باشد یا سید رضی.

و هر دو اشکال او نادرست است، زیرا:

اولا :

هیچ کس نهج البلاغه را به سید مرتضی نسبت نداده و ای کاش ابن خلکان یک نفر از آن کسانی را که چنین اختلافی کرده اند نام می برد و با اینکه کتاب های زیادی قبل از وفیات 171#؛ الاعیان؛ نوشته شده احدی از این اختلاف نام نبرده است.

و ثانيا :

مسلم کتاب های 171#؛ المجازات النبویه و حقائق التاویل و خصائص الائمه؛ از تالیفات سید رضی است و او در این کتابها مکرر یادآور شده است که خودش نهج البلاغه را جمع آوری کرده است.

از جمله در 171#؛ المجازات النبویه صفحات 60 و 152 و 188 و 284 40؛؛ و همچنین در 171#؛ حقائق التاویل صفحه ی 167؛؛ و... گفته که خودش نهج البلاغه را جمع آوری کرده است.

و همچنین سید شریف رضی رحمه الله از بسیاری از خطبه های نهج البلاغه مطالبی را با جمله ی قال الرضی... بیان کرده و اگر ابن خلکان حتی یک مرتبه این کتاب شریف را مطالعه کرده بود دیگر این شبهه را مطرح نمی نمود، بلکه کسی که کتابی را اصلاً ندیده و از اهل اطلاع درباره ی آن چیزی نپرسیده چگونه می تواند در آن تشکیک کند؟

ثالثاً:

کتابهای بسیاری قبل از سید رضی رحمه الله تالیف شده که به طور پراکنده بخشی از خطبه ها و نامه ها و کلمات قصار نهج البلاغه یا غالب آنها در آن کتابها موجود است و کلاً از امیرالمومنین (ع) روایت شده و این به خوبی نشان می دهد که این کلمات قبل از سید رضی رحمه الله نیز در میان مردم بویژه دانشمندان و راویان حدیث، مشهور و معروف بوده و به عنوان سخنان آن حضرت نقل می شده.

برخی از محدثین قبل از سید رضی قدس سره نیز خطبه های امیرالمومنین (ع) را گردآوری کرده اند که به برخی از آنان اشاره می گردد:

1 - ابراهیم بن حکم فزاری فهرست طوسی، ص 4

2 - اسماعیل بن مهران الفهرست نجاشی، ص 19 و فهرست طوسی، ص 11

3 - زید بن وهب فهرست طوسی، ص 72 و المعالم تالیف ابن شهر آشوب، ص 51 و جامع الرواه، ج 1، ص 4344

4 - عبدالعظیم حسنی الفهرست نجاشی، ص 173

5 - مسعده بن صدقه الفهرست نجاشی، ص 259

6 - مدائنی فهرست ابن الندیم، ص 114

7 - عبدالعزیز جلودی الفهرست نجاشی، ص 167

ولی متأسفانه این کتابها به دست ما نرسیده است. و ظاهراً حارث اعور همدانی، یکی از یاران خاص امیرالمومنین علی (ع) اولین کسی بوده که خطبه های آن حضرت را به رشته تحریر درآورده.

مرحوم کلینی در 171#؛ اصول کافی، ج 1، ص 141؛؛ و مرحوم صدوق در 171#؛ التوحید، ص 31؛؛ به اسناد خود از ابواسحاق سبیعی و او از حارث اعور روایت کرده که گفت: 171#؛؛ امیرالمومنین علی (ع) روزی بعد از نماز عصر خطبه ی فصیح و بلیغی را ایراد فرمود مردم از آن خطبه تعجب کردند، ابواسحاق گوید به حارث گفتیم آیا این خطبه را حفظ کردی؟ پاسخ داد، آن را نوشتم ابواسحاق گوید: سپس آن خطبه را از کتابش بر ما املا نمود.

و شاید به همین جهت سید رضی رحمه الله اسناد آن را حذف کرده است و حتی به نظر برخی از مورخان آنچه از سخنان امیرالمومنین علی (ع) در میان مردم شهرت داشته خیلی بیش از آن مقداری است که سید رضی رحمه الله آنها را گلچین و انتخاب نموده و در کتاب نهج البلاغه گردآوری کرده است. و لذا در ابتدای کتاب گفته است: گزیده ای از خطبه های امیرالمومنین علی (ع).

171#؛ جاحظ؛ دانشمند معروف اهل سنت در کتاب 171#؛ البیان و التبیین، جلد 1، صفحه ی 83؛؛ می گوید: 171#؛؛ خطبه های علی (ع) مدون و محفوظ و مشهور بوده است؛.

171#؛ مسعودی؛ که یکی از مورخین معروف است و حدود یک قرن قبل از سید رضی می زیسته در 171#؛ مروج الذهب

جلد 2، صفحه 419؛ درباره ی خطبه های امیرالمومنین علی (ع) می گوید: «؛آنچه مردم از خطبه های آن حضرت در موارد مختلف حفظ کرده اند چهارصد و هشتاد و اندی خطبه است«؛. «؛سبط ابن جوزی«؛ که یکی از علمای معروف اهل سنت است در «؛تذکره الخواص«؛، صفحه ی 128؛، از سید مرتضی رحمه الله نقل می کند که فرموده است: «؛چهارصد خطبه از خطبه های امیرالمومنین علی (ع) به دست من رسیده است...«؛/1406/9161؛. /«؛خ